

Advies aan Provinciale Staten		Uw contactpersoon S. Neeskens AD/STG
Tbv Statenvergadering d.d.	28-06-2021	Doorkiesnummer +31 235145282 neeskenss@noord-holland.nl
Commissie NLG		
Datum commissievergadering	07-06-2021	
Onderwerp: Voordracht Visie Recreatie en Toerisme 2030		16 juni 2021 1 12

Advies commissie NLG:

De Voordracht Visie Recreatie en Toerisme 2030 als bespreekstuk wordt doorgeleid naar PS van 28 juni 2021

Uittreksel van het concept-verslag NLG 07-06-2021:

A-agenda Recreatie

9.a Visie Recreatie en Toerisme 2030

De **voorzitter** geeft het woord aan de Statenleden voor hun inbreng in eerste termijn.

Eerste termijn

Mevrouw **Jellema** (PvdA) complimenteert GS met de uitgebreide Visie Recreatie en Toerisme 2030. Zij vindt het echter lastig om de aanvullingen c.q. wijzigingen naar aanleiding van het BOT-overleg van 19 april jl. te herkennen in de nieuwe versie. Zij gaat er echter van uit dat deze, voor zover omarmd door de gedeputeerde, zijn verwerkt.

In het stuk staat heel prominent de ambitie "*Heel Noord-Holland profiteert van recreatie en toerisme.*" Mevrouw Jellema begrijpt de achterliggende gedachte, maar vindt het tegelijkertijd een beetje te generiek. Er zijn in de provincie immers ook veel gebieden waar er naast veel plezier helaas ook veel overlast wordt ervaren door recreatie en recreatie. Daar moet de provincie wel oog voor houden.

Voorts wordt in het stuk heel prominent aandacht besteed aan het fenomeen bestemmingsmanagement. Mevrouw Jellema verwacht dat dit moeilijk waargemaakt kan worden. Tijdens de eerste coronagolf heerste het sentiment dat men het na corona anders zou doen. Inmiddels is dit weer naar de achtergrond verschoven. Mevrouw Jellema vraagt zich derhalve af of men in dat opzicht geleerd heeft van corona. Hoe wil de gedeputeerde het bestemmingsmanagement echt SMART maken, zodat de Staten daar de vinger

achter weten te krijgen? Het ultieme bestemmingsmanagement is al een paar decennia geleden in de kinderschoenen gezet, met het oprichten van de recreatieschappen. Dat zijn echt de gedeeltes van de provincie geworden waar mensen kunnen recreëren omdat zij dat in hun eigen stad niet meer kunnen. Tijdens de behandeling van agendapunt 9.b zal dit nader aan de orde komen.

Mevrouw Jellema vindt het goed te lezen dat er aandacht wordt besteed aan het landelijke themajaar 2021 *"Ode aan het Nederlandse Landschap"*. Daar ligt zeker een uitdaging. Mevrouw Jellema kondigt aan dat de Partij van de Arbeid voornemens is om na het zomerreces een discussienota in te dienen over het landschap, de wijze waarop daarmee wordt omgegaan en welke uitdagingen daarbij voor de voeten worden geworpen.

De **voorzitter** noteert dat de PvdA een discussienota voorbereidt.

De heer **Roosendaal** (VVD) vindt het goed dat de Visie er nu ligt. Recreatie en toerisme zijn heel belangrijk en krijgen eigenlijk veel te weinig aandacht. Het is derhalve goed dat er vandaag over wordt gesproken. Er ligt nu een aanzet voor de middellange termijn, maar de urgentie is groot. De visie moet een wezenlijke bijdrage leveren aan het verder ontwikkelen en faciliteren van een duurzame recreatie- en toerismesector. Daarbij moeten de gebruikers centraal staan, zijn de ondernemers onmisbaar en moet de natuur worden gerespecteerd. Juist door het uitbreiden van de recreatiemogelijkheden kan de provincie bijdragen aan versterking van de natuur en het besef dat het verantwoord omgaan met onze omgeving inmiddels welbegrepen eigenbelang is. Onderhavig stuk biedt hiervoor een goed uitgangspunt. De heer Roosendaal heeft echter nog een paar kanttekeningen, die hij in drie delen uiteenzet.

- Kan de gedeputeerde aangeven welke rol de ondernemers gaan spelen in de Visie, vooral in de recreatiegebieden die de provincie ondersteunt? Wie zijn die marktpartijen? Wat zijn hun verwachtingen en waar in de Visie komt dat tot uiting? Het hebben van een visie is mooi, maar het draait uiteindelijk om de realisatie. Wanneer kunnen PS een implementatieplan tegemoetzien met duidelijke en meetbare KPI's? Is er wezenlijke financiële ruimte om de recreatiemogelijkheden voor alle Noord-Hollanders substantieel te verbeteren binnen de komende drie tot vijf jaar? Waaruit blijkt dat?

De VVD meent dat de urgentie 'm niet zit in het faciliteren van langeafstandwandelaars, maar vooral in het bieden van mogelijkheden aan stadsbewoners om dichtbij huis te kunnen sporten en ontspannen in een groene, ontspannen omgeving waar je kunt voetballen, barbecueën of picknicken met vrienden en familie, zonder dat de gebruiksmogelijkheden steeds verder worden ingeperkt vanwege van de alom aanwezige rugstreeppad. Zowel in deze Visie als in de strategische plannen van de recreatieschappen wordt vooral de nadruk gelegd op natuurversterking. Daarvoor zijn echter ook al de Natura2000- en NNN-gebieden aangewezen, aangevuld met de Bossenstrategie. De behoefte van de mens lijkt soms nagenoeg het sluitstuk te worden in het streven naar meer ruimte voor natuur en recreatiegebieden. De coronacrisis heeft aangetoond dat de groei van recreatiegebieden achterblijft bij de behoefte. Wat gaat de provincie daar zelf aan doen, op middellange en op korte termijn? En waar gaat zij dat doen? Vinden GS dat voldoende? Kan de provincie genoeg doen of wacht zij bij een gebrek aan middelen vooral op de momenteel al financieel overbelaste gemeenten en recreatieschappen?

- Met de Visie zijn zorgen uitgesproken over de toegenomen drukte, vooral vanwege het binnenlands toerisme in het afgelopen coronajaar, bijvoorbeeld in het duingebied Kennemerland. Er was sprake van een derde meer bezoekers. Maar was het niet precies de bedoeling dat Amsterdam ontlast werd? Of

verwacht men het komende jaar alweer op precorona-aantallen te zitten, waarbij dezelfde groepen elkaar in het weekend treffen in hun zelfgekozen habitat in plaats van meer diversiteit en inclusie, juist in gebieden waar mensen die elkaar nooit tegenkomen, elkaar kunnen ontmoeten en leren kennen?

Ook in de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 wordt de wens uitgesproken voor voldoende recreatieruimte, dus meer recreanten. Maar zodra de provincie krijgt wat zij wil, lijkt de schrik haar om het hart te slaan. Een logisch gevolg is immers het ontstaan van nieuwe groepen mensen die in hun eigen provincie toerist zijn, meer recreanten en meer verkeersbewegingen. De negatieve impact op de natuur lijkt vooralsnog beperkt. Of denken GS daar anders over?

De VVD juicht het in ieder geval toe dat er meer mensen gebruikmaken van toeristische en recreatieve mogelijkheden en zij pleit voor minder in plaats van meer restricties bij het gebruik van de recreatiegebieden. Zo kan de provincie bijdragen aan een duurzaam, gezonder en gelukkiger leven voor iedereen, jong en oud, gepensioneerd, werkend of op zoek naar werk. De VVD roept op om minder in beperkingen te denken en meer in recreatiemogelijkheden voor iedereen. Dit leidt tot de volgende vragen:

- Wat zijn de doelstellingen ten aanzien van meer gebruikers per gebied?
- Wat zijn de risico's en hoe mitigeert de provincie die, zonder actief het aantal gebruikers af te remmen?
- Hoeveel extra recreatieruimte is er op provinciaal niveau nodig per regio om de nog ongespecificeerde sociaal-maatschappelijke en gezondheidseffecten te bereiken? Hier moet de provincie niet te lang mee wachten. Het afgelopen jaar is het belang van recreatie voor ons welbevinden duidelijk onderschreven. Dat geldt zelfs als de horeca gesloten is. Die horeca kan nog een belangrijke extra factor zijn om de toegankelijkheid te vergroten. Mensen smachten naar mooie ervaringen en gesprekken onder het genot van een kopje koffie, en willen daarnaast gebruik kunnen maken van toiletvoorzieningen, waar de provincie het geld niet voor overheeft.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) constateert dat de VVD de sluizen lijkt open te zetten. Hoe matcht de heer Roosendaal (VVD) dit met de wens van GS om aan bestemmingsmanagement te doen? Deze is toch contrair aan de opvatting van de VVD dat iedereen maar overal naartoe moet kunnen gaan?

De heer **Roosendaal** (VVD) beaamt dat het op gespannen voet staat. Om die reden is hij zeer benieuwd wat de gedeputeerde hierop te zeggen heeft. Er worden problemen genoemd als: "*Er zijn veel meer bezoekers in het Kennemerland*", maar wat dan de gemeten negatieve effecten zijn en wanneer te veel te veel is, wordt niet helder. Als de provincie het fenomeen bestemmingsmanagement wil inzetten, dan moet zij wel weten waar de grenzen precies liggen en waarom. Dat is de heer Roosendaal (VVD) als kaderstellend volksvertegenwoordiger niet helemaal helder. Het blijft een beetje vaag. Voor welk probleem is het bestemmingsmanagement nu de oplossing en hoe kan een en ander worden opgevolgd vanuit Provinciale Staten?

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) bedankt GS voor onderhavig stuk. Hierin staat verschillende malen dat de provincie oog heeft voor preventieve gezondheidszorg. Een "*beweegvriendelijke omgeving*" is belangrijk en daagt mensen uit om voldoende te bewegen. Wat bijzonder is, is dat in dit 30 pagina's tellende document geen één keer wordt gesproken over toiletten. In het symposium van 27 mei jl. dat werd georganiseerd door de Maag Lever Darm Stichting (MLDS), de Toilettalliantie en app HogeNood, en waarvoor alle commissieleden waren uitgenodigd, blijkt dat veel mensen er niet op uitgaan omdat ze er niet zeker van zijn dat ze ergens naar het toilet kunnen. Patiënten met maag-, lever- en darmaandoeningen wordt geadviseerd om te bewegen. Maar waar moet je naartoe als er geen toilet te

vinden is? Een kwart van de patiënten blijft om die reden regelmatig thuis en een derde soms. Dat betreft één op de tien Nederlanders. Juist voor buikpatiënten is bewegen in de natuur goed, zowel mentaal als fysiek.

Naast deze doelgroep voelen nog veel meer mensen zich beperkt in hun bewegingsvrijheid door het ontbreken van toiletten in de natuur- en recreatiegebieden. Mevrouw Hoogendoorn refereert bijvoorbeeld aan ouderen en zwangere vrouwen. Daarnaast wijst zij op kinderen, maar ten aanzien van hen wordt het nog weleens door de vingers gezien.

Op pagina 20 staat onder het kopje Toekomstgericht & duurzaam ondernemen dat er moet worden gestreefd naar toegankelijkheid voor mensen met een beperking, oftewel inclusie. Uiteraard mogen ondernemers daartoe worden opgeroepen door de provincie. Echter, de provincie heeft hierin zelf ook een grote rol. Het woord "*inclusie*" is zeker van toepassing op het gebied van recreatie. Mevrouw Hoogendoorn verwijst in dit kader naar artikel 30 van het VN-verdrag Handicap, waarin recreatie expliciet genoemd wordt. Mede door de coronapandemie hebben heel veel mensen de weg naar de natuur en recreatiegebieden gevonden. Hopelijk blijven ze dat ook doen. De toenemende populariteit van buitenrecreatie vraagt om meer toiletten in deze buitengebieden. De ChristenUnie doelt dan niet op een blauw ecotoilet, maar op een duurzaam en het liefst zelfreinigend exemplaar. Overlast voor mens en natuur wil de ChristenUnie uiteraard voorkomen. Niet iedereen laat zich weerhouden doordat er geen toiletten zijn. Voor de TBO's is dit momenteel een probleem. Zij willen graag meedenken over de oplossing.

In het stuk wordt gesproken over de koppelkansen voor meervoudig ruimtegebruik, zoals het geven van een nieuwe bestemming aan een leegstand erfgoed voor huisvesting van toeristische en recreatieve functies (hotel, theetuin, bezoekerscentrum et cetera). Daarbij denkt mevrouw Hoogendoorn dan in ieder geval ook aan de aanwezigheid van toiletten.

De ChristenUnie meent echter dat de provincie Noord-Holland op de goede weg is. Vooral dit laatste jaar zijn er veel openbare toiletten bijgekomen omdat de provincie ondernemers zover heeft gekregen om hun toiletten open te stellen. Tijdens het symposium werd recreatie Noord-Holland zelfs als een succescase genoemd. Per 1 maart 2021 is de provincie aangesloten bij HogeNood. Dit initiatief exploiteert een app waarmee mensen via hun telefoon kunnen zien waar het dichtstbijzijnde toilet is. In samenwerking met provincies en gemeenten kan HogeNood helpen bij het openstellen van toiletten of inzicht verschaffen in locaties waar toiletten het hardst nodig zijn.

Aanvankelijk waren er in de Noord-Hollandse buitengebieden 10 toiletten, maar dit aantal is uitgegroeid naar 86 in drie maanden tijd. Dit betreft een stijging van 900%, wat mooi nieuws is. Het gaat om een combinatie tussen openbare toiletten en opengestelde toiletten, die herkenbaar zijn door de stickers van de HogeNood app. Ook de toiletten op het Provinciehuis zijn inmiddels toegankelijk en zichtbaar in de HogeNood app.

Op 11 november 2019 is motie 102-2019 van de fractie 50PLUS/PvdO aangenomen. De aanleg van toiletten in de natuur en recreatiegebieden blijft echter onderbelicht. De ChristenUnie vraagt gedeputeerde derhalve of het mogelijk is om samen met de HogeNood app en de TBO's uit te zoeken in welke natuur- en recreatiegebieden de nood het hoogst is wat betreft het ontbreken van toiletten, en daarin te investeren. Het lijkt mevrouw Hoogendoorn dat de TBO's hierin willen meedenken, aangezien zij thans ook kosten moeten maken voor het opruimen en schoonmaken.

Mevrouw Hoogendoorn informeert voorts of het gelukt is om de HogeNood app via socialmediakanalen van de provincie bij de burgers onder de aandacht te brengen.

Tot slot zou de ChristenUnie graag zien dat er voor dit onderwerp ook aandacht wordt gevraagd bij de recreatieschappen. Is dit reeds gebeurd?

Mevrouw Hoogendoorn hoopt dat er allereerst wordt geïnvesteerd in de recreatieschappen en de natuurgebieden. Kan gedeputeerde daar antwoord op geven?

Mevrouw **Er** (GL) geeft aan dat haar fractie blij is dat er inmiddels, zoals ook afgesproken in het coalitieakkoord, een Visie Recreatie en Toerisme ligt, zeker nu er door de coronacrisis een forse toename is van het aantal bezoeken aan recreatiegebieden. GroenLinks kan zich aan sich goed vinden in de opgestelde Visie en daarin benoemde ambities en opgaven. De fractie vraagt zich wel af of de toename van toeristen en recreanten in coronatijd blijvend zal zijn. Voorts is GroenLinks benieuwd naar de door natuurorganisaties benoemde zorgen over het kostenplaatje. Zij stellen in hun brief, die ook bij de stukken is gevoegd, dat er aanvullende structurele financiering en projectfinanciering nodig is. Daarbij spreken zij hun teleurstelling uit over het feit dat er aan de Visie geen uitvoeringsmiddelen zijn gekoppeld. Hoe kijkt de gedeputeerde aan tegen de brief van de natuurorganisaties en wat is de reactie van de gedeputeerde op de gevraagde aandacht voor de structurele tekorten aan middelen op dit beleid?

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) uit allereerst haar complimenten over de Visie. D66 juicht het ook echt toe dat de provincie de regie oppakt. Zij memoreert bovendien aan het initiatiefvoorstel met de titel "*Next Step*", dat oud-Statenlid Struben (D66) in 2018 indiende. Mevrouw Gonggrijp meent dat deze Visie ook echt een next step is. Corona heeft bevestigd dat recreatie voor de inwoners van groot belang is. De Noord-Hollandse samenleving profiteert ervan. Een regierol van de provincie is wel nodig, gezien de druk op de schaarse ruimte. Deze druk zal alleen maar toenemen met de woningbouwopgave en de groeiende bevolking, terwijl de vraag naar recreatie naar verwachting ook zal blijven toenemen.

De provincie zal moeten borgen dat er ruimte blijft voor een hoogwaardige, duurzame vorm van toerisme met een duidelijke verbinding naar natuur en cultuur. De juiste balans tussen enerzijds de recreatieve en toeristische druk en anderzijds de draagkracht van het gebied vraagt om een provincie die de regierol met haar partners optimaal vervult. Deze Visie geeft blijk van een integrale aanpak, in samenhang met andere beleidsdoelen. Dat is positief. Echter, het moet niet leiden tot vervaging van waar het in de kern om gaat, namelijk welzijn, welbevinden, gezondheid en dat op een hoogwaardige manier gekoppeld aan natuur en cultuur, en met een economische impact die niet strijdig is met het welzijn en welbevinden van de bewoners.

De koppelingen met andere beleidsdoelen vragen om een concrete uitwerking. In deze Visie ontbreekt het daar nog aan. Op welke moment kunnen PS die uitwerking wél verwachten? Recreatie en toerisme hebben een economische kant en beheerders van non-profit- en profitorganisaties komen samen met soms zeer uiteenlopende belangen. Hoe worden deze tegenovergestelde belangen geborgd? En op welke manier wordt de juiste balans geborgd en gehandhaafd?

Positief is de focus op bestemmingsmanagement en het gegeven dat hierop met realtime data gestuurd gaat worden. De druk op sommige gebieden is enorm. Op pagina 11 wordt gesteld dat er op basis van een goede strategie gestuurd gaat worden. Het is alleen onduidelijk hoe dat gaat gebeuren. De lijn met bestemmingsontwikkelingen is passend. "*Ode aan het Nederlandse Landschap*" en "*Fluisterende molens*" zijn in ieder geval mooie voorbeelden.

Mevrouw **Jellema** (PvdA) verwacht dat mevrouw Gonggrijp dezelfde vraag heeft als zij. Mevrouw Gonggrijp schetst het bestemmingsmanagement. Hiertoe wordt echter altijd pas overgegaan als het reeds escaleert. Mevrouw Jellema noemt Koningsdag als voorbeeld, waarbij de NS op een gegeven moment oproepen om niet meer naar Amsterdam te reizen. Maar hoe pak je dat op aan de voorkant? Mevrouw Jellema stelde deze vraag reeds aan de gedeputeerde. Heeft mevrouw Gonggrijp daar ook ideeën over?

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) antwoordt dat zij geen dataspecialist is. Zij kan zich echter wel voorstellen dat je met goede data en goede apps inderdaad aan de voorkant probeert te sturen. Mevrouw Gonggrijp meent dat de ambitie en de visie daarop goed zijn, maar *the proof of the pudding is in the eating*. Zij is derhalve heel benieuwd hoe het opgepakt gaat worden.

De lijn van de bestemmingsontwikkeling is passend wat D66 betreft. "*Ode aan het Nederlandse Landschap*" en "*Fluisterende molens*" zijn mooie voorbeelden hiervan. D66 zou graag zien dat rond de bestemmingsontwikkeling ook ruimte wordt gegeven aan doelgroepen en vraagsturing. Nu lijkt dat toch minder aan bod te komen, terwijl meer onderzoek naar doelgroepen en het centraal stellen van de wensen van onze bewoners eigenlijk uitgangspunt zouden moeten zijn. Hoe wordt dit de komende periode uitgewerkt? D66 wil daarbij graag aandacht voor mensen met een beperking, maar ook voor mensen met een wat kleinere beurs.

D66 is van mening dat er meer uitwerking kan worden gegeven aan hoe duurzame recreatie er echt uit ziet. Vanuit de provinciale regierol zou het echt gestimuleerd kunnen worden en kunnen worden benadrukt dat duurzaam recreëren ook leuk is. Een gebiedsgerichte aanpak en de mogelijkheden van koppelkansen bij bijvoorbeeld de Markermeerdijken kan rekenen op de steun van D66. De fractie vraagt zich wel af waarom in dit verband geen link is gelegd met het kustbeleid of de liniedijken. De inzet om voorzieningen te verbinden met duurzame routenetwerken omarmt D66 van harte.

D66 is zeer tevreden met de Visie. Wel heeft zij twee vragen en een verzoek. Hoe gaat de provincie deze Visie uitvoeren zonder een extra financiële impuls? Verder is D66 benieuwd hoe de verschillende recreatieschappen naar deze Visie kijken en op welke manier zij uitvoering hieraan gaan geven. Tot slot verzoekt mevrouw Gonggrijp GS om in de definitieve versie middels kaarten duidelijk te maken welke gebieden het betreft.

De heer **Zoon** (PvdD) zal omwille van de tijd één ding pitchen. Corona heeft aangetoond dat de uitbreiding van recreatie nodig is, vooral ook omdat intensieve recreatie (zoals festivals) niet overal mogelijk is. De provincie zou moeten helpen bij het segmenteren en uitbreiden van recreatiegebieden, zodat festivals bijvoorbeeld ook in een weiland zouden kunnen plaatsvinden. Boeren kunnen er dan nog iets aan verdienen, de natuur wordt ontzien en de recreatiegebieden zelf blijven toegankelijk voor het publiek.

Mevrouw **Dekker** (CDA) merkt op dat het belang van recreatie en toerisme in Noord-Holland als cement van onze samenleving goed verwoord is in voorliggende Visie. Er staat helder in beschreven dat we de provincie aantrekkelijk willen houden om te wonen, maar ook om te bezoeken en te verblijven. Daarbij worden de behoeftes van bewoners vooropgesteld. Dat klinkt het CDA als muziek in de oren. Het CDA onderstreept het optimaal benutten van een gevarieerd aanbod in de gehele provincie met inclusief toegankelijke en tevens dichtbij bereikbare recreatieve en toeristische voorzieningen. De ontwikkeling van een toeristisch recreatief

product, zoals de VVD ook noemde, gekoppeld aan het openbaar vervoer juicht het CDA toe. Hierdoor zou het ook gemakkelijker kunnen worden om bijvoorbeeld met één vervoersbewijs door de provincie te kunnen reizen. Toch lijkt de strategische visie niet geheel in gelijke tred te lopen met de doelstellingen over het echt optimaal benutten van alle ontwikkelkansen die er zijn, zowel ecologisch, sociaal als economisch. Mevrouw Dekker zal daar wat nader op ingaan.

Ten eerste wijst zij op de totstandkoming van de Visie tot nu toe en de participatie. Er is volop input geleverd via gesprekstafels, maar er heerst toch wat teleurstelling bij de deelnemers over het feit dat zij nadien niet geïnformeerd zijn over de voortgang van het proces. Recent moesten zij via het CDA vernemen dat de visie vandaag op de agenda staat. Kan gedeputeerde derhalve wat toelichting geven over de wijze van communicatie, ook ten aanzien van de toekomst?

De provincie moet zich niet alleen richten op het bestaande aanbod en koppelkansen, maar zeker ook groeipotentieel aanjagen en een kwalitatief gevarieerd aanbod stimuleren. Het Noord-Hollandse landschap is gecreëerd en ontwikkeld dankzij eeuwenlange bedrijvigheid op het land en in het water. 60% van de grond in de provincie is in agrarisch gebruik, maar er ontbreekt in deze visie een erkenning voor de recreatieve en toeristische waarde van het agrotourisme. Daarbij komt dat er in de Omgevingsvisie eigenlijk weinig ruimte beleefd wordt om nevenactiviteiten te kunnen ontwikkelen op het agrarisch bedrijf. Mevrouw Dekker hoorde zojuist de heer Zoon (PvdD) iets interessants zeggen over de organisatie van festivals in weilanden, maar dat moet dan natuurlijk wel mogelijk zijn binnen de Omgevingsvisie. Op dat punt worden thans nog de nodige belemmeringen ervaren.

Bij de actie bestemmingsmanagement en bestemmingsontwikkeling wringt voor CDA de (wandel)schoen. Bij de ontwikkeling heeft de provincie een beperkte rol en aan de managementkant ziet het ernaar uit dat er aan de hand van onderzoek, druk- en draagkrachtanalyses en nog meer data-onderzoek herhaaldelijk naar de overbekende weg wordt gevraagd. Bijvoorbeeld de recreatieschappen hebben heel helder in beeld hoeveel bezoekers zij ontvangen. Dus waarom worden er zo weinig financiële middelen uitgetrokken voor de ontwikkeling en blijft de rol van de provincie beperkt?

Tot slot heeft mevrouw Dekker nog een vraag over de samenhang met de Bossenstrategie. Er wordt gesteld dat middelen en capaciteit nodig zijn om de recreatieve kansen nabij woonkernen optimaal te benutten en om de voorzieningen daar te beheren. Het CDA pleit ook heel graag voor de aanleg van meer kleine parken, dorpsbos en allerhande groen nabij woonkernen. Hoe worden vanuit de provincie de nodige middelen ingezet om gemeenten hierin zo veel mogelijk te ondersteunen?

Mevrouw **De Groot** (SP) constateert dat er een ambitie ligt waarbij heel Noord-Holland profiteert van recreatie en toerisme. Om die ambitie te verwezenlijken moeten er enkele uitdagingen worden overwonnen. Die uitdagingen houden verband met de wens om tegelijkertijd het recreatief aanbod uit te breiden en desondanks natuur, landschap en biodiversiteit te beschermen en te versterken. Dat is een grote opgave. De SP vraagt zich af in hoeverre deze visie is geschreven vanuit de wens om steeds meer mensen te laten recreëren in Noord-Holland. Is dat vanwege de wens om het toerisme naar Nederland nog verder uit te breiden? Is het vanwege de wens van Amsterdam om de 'loktouristen' te verplaatsen naar elders? Is het vanwege de wens om nog meer horeca in het groen te laten komen? Kortom is het vanuit de wens om meer te verdienen met de laatste stukjes groen?

Er is een keerzijde. Meer toerisme en meer recreanten betekent meer overlast en een grotere vervuiling. Het NBTC zegt daarover dat de Nederlandse overheid en gastvrijheidssector tot nu toe te lang hebben ingezet

op het promoten van bestemming Nederland, om meer bezoekers aan te trekken. Meer is niet altijd en zeker niet overal beter. Steeds meer toeristen en recreanten betekent dat het draagvlak onder steeds meer bewoners steeds meer afneemt. De SP spreekt met veel belanghebbenden in de provincie. Twiske is een voorbeeld van afkalvend draagvlak.

Bij interruptie vraagt de heer **Roosendaal** (VVD) of het niet zo is dat juist mensen in Noord-Holland, dichterbij huis zijn gaan ontspannen, in plaats van dat ze het vliegtuig naar het buitenland pakten. Op een grotere schaal is het wellicht juist goed dat er meer gebruik wordt gemaakt van recreatiegebieden. Dat zou juist moeten worden toegejuicht want per saldo levert dit minder vervuiling op dan wanneer men voor een klein bedrag naar het buitenland blijft vliegen. Wat vindt mevrouw De Groot daarvan?

Mevrouw **De Groot** (SP) wil het laten bij de woorden van de heer Roosendaal vanwege haar spreektijd. Het zou een goed idee zijn om de leisure activiteiten te categoriseren in klassen van 'Hoog-zeer schadelijk voor de natuur' tot 'Laag-nagenoeg niet schadelijk voor de natuur'. Met de natuur doelt mevrouw op flora en fauna, lucht en water. Dat moet mogelijk zijn. Deze visie gaat uit van de behoefte van mensen en hun wensen om financieel beter te worden van natuur en landschap. Alhoewel er gesproken wordt van het in balans brengen, heeft de SP het idee dat de natuur het onderspit zal gaan delven, tenzij ingrijpende maatregelen worden genomen.

De SP vraagt zich af waarom het advies van de PARK (Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit) nergens meer terug te lezen is.

De SP gaat zich beraden op moties en amendement. De fractie is van mening dat deze visie niet de beste toekomstvisie is om deze provincie, het land en de planeet de eeuwen te laten doorstaan.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) zegt dat zijn fractie zich in grote lijnen kan vinden in de geformuleerde ambitie dat heel Noord-Holland moet profiteren van recreatie en toerisme, alsmede de vier onderling samenhangende opgaven van deze ambitie te realiseren. Het woord duurzaam is vaak gevallen. Wat duurzaam precies is, dat is nog steeds niet helder. Het lijkt of iedereen een eigen definitie heeft. Het zou handig zijn als wordt afgesproken aan welke eigenschappen moet worden voldaan om het predicaat 'duurzaam' te verdienen.

Mevrouw Jellema van de PvdA deelde de vragen en zorgen van de PVV over bestemmingsmanagement. De PVV sluit zich daarbij aan.

Ondergetekende heeft goede ervaringen met autovakanties naar Zuid-Europa met grote parkeerplaatsen en gratis openbare toiletten, die ook geschikt zijn voor rolstoelgebruikers en na elk gebruik volautomatisch worden gereinigd. Op dat punt loopt Nederland nogal achter.

Over de vervoersmodaliteiten merkt de heer Van Tiggelen op dat de auto een ondergeschoven kindje lijkt te zijn. Er komen steeds meer mensen, ook vanuit het buitenland en die komen niet op de fiets. Daarmee moet meer rekening worden gehouden.

De heer **Kohler** (JA21) verwijst naar de Ode aan het Noord-Hollandse landschap. Een landschap dat werd geërfd van voorouders in hun strijd tegen de elementen zorgde voor een mooie provincie, waar de meeste overnachtingen van Nederland plaatsvinden. Die ode is zojuist al gebracht door de fractie van D66. De meeste vragen die JA21 had, zijn al gesteld door de heer Roosendaal.

In de visie wordt gesproken over de nationale parken Texel en Kennemerland. Er is meer, dat ook in handen is van Provincie Noord-Holland, zoals de duinen tussen Den Helder en Petten, het Schoorlse duingebied, het Noord-Hollands Duinreservaat en de Amsterdamse Waterleidingduinen.

De heer Kohler ziet daarvan graag iets terug in deze visie.

De collega van de PVV sprak over de definitie van duurzaam. De heer Kohler kan zich daar zeker iets bij voorstellen. Ook ziet hij graag een definitie terug in het rapport van 'recreatie-inclusieve natuur' en 'natuur-inclusieve recreatie'.

In de jaren tachtig en negentig waren er veel openbare toiletten. Die zijn verdwenen, omdat ze door vandalisme werden vernield. Daarvoor zou wel iets moeten terugkomen.

In het kader van bestemmingsmanagement kiest Bergen aan Zee voor een slagboom. Dat is natuurlijk niet dé oplossing. Bestemmingsmanagement verdient veel aandacht.

Een aantal gemeenten wil graag meeprofiteren van de populariteit van Noord-Holland. Daarbij worden genoemd Aalsmeer, Amstelveen en Velsen. Waarom zijn deze drie genoemd?

De **voorzitter** geeft het woord aan gedeputeerde Zaal voor de beantwoording in eerste termijn.

Beantwoording door gedeputeerde **Zaal** (D66):

Gedeputeerde Zaal vertelt dat de aanleiding van deze visie een initiatiefvoorstel in de vorige Statenperiode was. In het kader het provinciaal beleid op het gebied van recreatie onderneemt de provincie al jarenlang verschillende activiteiten. Provincie Noord-Holland participeert in vijf recreatieschappen. Er zijn wandel- en fietsnetwerken en er wordt gewerkt aan het realiseren van recreatieparken. Wat altijd ontbrak is een algehele, integrale visie waarin de ambities en opgaven voor de gehele provincie worden opgeschreven. Vaak wordt per regio, of per schap of per wandelpad gewerkt, maar nog niet integraal aan recreatie en toerisme. Dat beoogt deze visie.

Deze visie is de paraplu boven alle activiteiten die de provincie al deed op het gebied van recreatie.

De visie geeft richting en is een sturingsmiddel van Provincie Noord-Holland om inbreng te vinden. Ook voor Provinciale Staten is het een sturingsmiddel om, via hun kaderstellende rol, de inbreng van de Provincie binnen de schappen en andere activiteiten die ze op het gebied van recreatie onderneemt, te beïnvloeden. Daar bovenop kiest het college voor een regio- en schap overstijgende visie. De Staten hebben erop gewezen dat het urgent is. Door corona is het aantal bezoekers van recreatiegebieden aanzienlijk toegenomen. In de duinen zijn problemen ontstaan vanwege te veel bezoekers, te veel overlast en verstoring van leefgebieden. Andere gebieden, zoals Spaarnwoude, met 100 procent meer bezoekers, kunnen die toename prima aan.

De uitdaging waar Provincie Noord-Holland voor staat is om meer recreatie te kunnen bieden. Er komen meer inwoners als gevolg van woningbouw. Ze hebben behoefte aan recreatie in het groen. Dit alles moet in kaart worden gebracht. Vervolgens gaat het om het verleiden en spreiden, zodat gebieden die te druk zijn worden ontlast. Er zijn nog onontdekte parels, waar recreatie nog kan worden geïntensiveerd.

De ambitie 'Heel Noord-Holland profiteert van recreatie' kan met behulp van bestemmingsmanagement 'De juiste bezoeker op de juiste plek' worden verwezenlijkt. Gestart wordt met het in kaart brengen waar de stromingen zijn, met doelgroep analyses. Dit zal naar verwachting in september 2021 afgerond zijn. Soms is dit alleen per gebied bekend, maar niet voor heel Noord-Holland. Als het in Twiske te druk is, terwijl in West Friesland nog ruimte is, dan zou dat met elkaar verbonden moeten zijn. Dat is wat op dit moment ontbreekt. Met de TBO's, de recreatieschappen, gemeenten, ondernemers gaat de provincie in kaart brengen welke vormen van recreatie op welke plekken mogelijk zijn en hoeveel bezoekers een gebied aan kan.

Met €250.000 van de Kaderbrief wordt begonnen met verleiden en spreiden. Dat kan op allerlei manieren. Te denken valt aan een app, die aangeeft dat het in een bepaald gebied druk is, maar dat in een ander gebied vergelijkbare recreatie mogelijk is. Het voorbeeld van de heer Zoon was een goede suggestie om bijvoorbeeld ook festivals in Noord-Holland Noord te organiseren.

Nadat activiteiten in kaart zijn gebracht, worden deze middels bestemmingsmanagement meegenomen om mensen daadwerkelijk te verleiden om naar andere plekken te gaan om te recreëren, zodat drukke plekken worden ontlast. De gedeputeerde zal de Staten elk jaar op de hoogte houden van concrete activiteiten. Dat wordt de invulling van het bestemmingsmanagement.

Het eerste idee is dat er op dit moment voldoende middelen zijn. Per jaar is er €6,5 miljoen beschikbaar voor de recreatieschappen. Voor het specifieke onderdeel bestemmingsmanagement is €250.000 per jaar geraamd voor het verleiden en spreiden en de juiste mensen op de juiste plek. Als blijkt dat nadere actie moet worden ondernomen dan komt het college bij Provinciale Staten terug met een verzoek voor extra middelen.

De ondernemers zijn cruciaal voor de uitvoering van deze fusie. Ze zullen ook worden betrokken. Daarbij geldt dat gebiedsgericht wordt gekeken of een ondernemer ook past binnen de identiteit van het gebied in de vorm van recreatie. Dat zal op sommige plekken een restaurant zijn en op andere plekken een kanoverhuurder. Ze zullen inkomsten genereren voor de recreatieschappen.

Een prachtig pleidooi van mevrouw Hoogendoorn voor extra aandacht voor openbare toiletten. Naar aanleiding van een motie is dit al opgepakt. De gedeputeerde heeft het bij ieder recreatieschap op de agenda gezet. Recreatie Noord-Holland gaf er op een goede manier uitvoering aan. Bij de uitvoering van de visie houdt het zeker de aandacht. Wellicht kunnen de toiletten worden meegenomen in de informatie op het gebied van bestemmingsmanagement en communicatie.

Kaarten zijn onderdeel van de eerdergenoemde analyse. Op de kaart wordt aangegeven wat waar kan worden gedaan, hoe intensief de recreatie kan zijn, welke de drukke gebieden zijn en wat nieuwe parels zijn. De parels zullen communicatief duidelijk naar voren worden gebracht. De Ode aan het landschap en 'de fluisterende molens' zijn voorbeelden van een gebied wat nog niet veel aandacht heeft. Met financiering van onder meer de Provincie wordt dit nadrukkelijker naar voren gebracht. Agrotourisme is een typische meekoppelkans. Het college heeft dit goed in beeld om het te realiseren. Bij de Omgevingsverordening werd de discussie gevoerd. Het biedt voldoende kleinschalige mogelijkheden. Als blijkt dat er belemmeringen zijn dan gaat het college daarover het gesprek opnieuw aan met de Staten, bij een toekomstige wijziging van de Omgevingsverordening.

Mevrouw **Dekker** (CDA) informeerde naar het participatieproces tot nu toe en hoe het staat met de informatievoorziening naar de toekomst toe.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) vroeg in eerste termijn hoe duurzaam recreatie eruit ziet en op welke manier de provincie daarin een rol gaat spelen. De andere vraag was hoe recreatieschappen hieraan uitvoering geven.

De heer **Roosendaal** (VVD) kreeg geen antwoord op het volgende. Partijen en de gedeputeerde zeggen dat er vanwege een groeiende bevolking behoefte is aan meer recreatiegebieden. Dat moet uit hetzelfde bedrag van € 6,5 miljoen komen. Hoe ziet de gedeputeerde dat voor zich?

Gedeputeerde **Zaal** merkt op dat dat ze ook nog moet reageren op de Bossenstrategie. Het klopt dat daar meerdere inspanningen nodig zijn. Die ziet het college ook duidelijk in relatie met de visie, maar op dit moment is het college nog in afwachting van Rijksmiddelen voor de bossenstrategie. Als die middelen er zijn, dan zal zeker de verbinding worden gezocht met deze visie.

Ten aanzien van het participatieproces vindt de gedeputeerde het jammer dat men niet altijd wist dat deze bespreking vandaag plaatsvindt. De gedeputeerde weet dat het bij de schappen en de TBO's bekend was. Het is nadrukkelijk de bedoeling dat 'Heel Noord-Holland profiteert van recreatie', met alle partners wordt

opgepakt. Zij zullen in het vervolg nadrukkelijk worden betrokken bij de uitvoering van deze visie. Het verduurzamen van recreatie is een van de focuspunten in deze visie. Dat kan op verschillende manieren. De recreatieschappen spelen een rol bij de RES'en. Er wordt gekeken naar de mogelijkheden van energieopwekking, zoals zonnepanelen boven parkeerplaatsen.

Ook wordt gewerkt aan de verduurzaming van recreatieparken. Daarvoor is een nieuwe regeling. Met behulp van de TOP's en de buitenpoorten worden bezoekers gestimuleerd om vooral met openbaar vervoer naar recreatiegebieden te komen. De Provincie kan veel doen om recreatie en toerisme te verduurzamen. Dan gaat het vooral over de bereikbaarheid van de recreatiegebieden.

Over de betrokkenheid van recreatieschappen merkt de gedeputeerde op dat een recreatieschap een instrument is om deze visie uit te voeren. De Staten stellen hierbij de kaders. De gedeputeerde zal die kaders in het dagelijks en het algemeen bestuur van de verschillende recreatieschappen meenemen, zodat de visies en ambities aansluiten bij de visie voor heel Noord-Holland.

Bekeken wordt of de drukte kan worden geanalyseerd met alle recreatieschappen en TBO's.

Deze visie geeft veel mogelijkheden voor de recreatieschappen om meer samen te werken met elkaar.

In de visies wordt al rekening gehouden met uitbreiding. Het visiedocument Spaarnwoude 2040 omvat al heel veel uitbreidingsmogelijkheden. Dat is in de geregeld in de begrotingen van de recreatieschappen. Een deel zal door ondernemers en gemeenten worden uitgevoerd. Mocht blijken dat het niet meer lukt met de bestaande middelen dan komt de gedeputeerde terug naar de Staten. Voor de eerstkomende jaren is er voldoende geld om plannen uit te voeren via de begroting recreatie, de Kaderbrief en via allerlei andere beleidsterreinen.

Tweede termijn

Mevrouw **Jellema** (PvdA) denkt dat bestemmingsmanagement niet realistisch is. De gedeputeerde ziet dat opgeruimd tegemoet. Ze wordt daarmee succes gewenst. Als blijkt dat gebieden overbelast raken, worden dan sancties opgelegd? Kan de provincie daar iets mee, of is het aan de terreinbeheerders of de bestuurders van de recreatiegebieden zelf? Hoe kan het beheersen van de stromen in de vingers worden gehouden?

De heer **Roosendaal** (VVD) is benieuwd naar de negatieve effecten van de waargenomen overbelasting. Over de Kennemerduinen gesproken: gaan de damherten niet meer paren, bijvoorbeeld? Welke aantoonbaar negatieve schade is er in het afgelopen jaar ontstaan aan de biodiversiteit in Kennemerland, waardoor moet worden geconstateerd dat drastisch moet worden ingegrepen? De urgentie haalt de heer Roosendaal uit de stukken en de beantwoording van vragen, maar hij ziet de feiten er niet bij. Waarom zou de toename van recreanten in de Kennemerduinen zo 'verschrikkelijk' zijn?

De zuidkant van het MRA-gebied betreft de verdichting van de stad Amsterdam. Het Amsterdamse Bos is honderd jaar oud en het wordt eigenlijk alleen maar kleiner, omdat er elke keer aan geknabbeld wordt. Het klinkt leuk dat je ook naar West Friesland kunt gaan, maar als je een kleine beurs hebt en je bent afhankelijk van openbaar vervoer dan 'ben je aan de beurt'. Het is belangrijk dat juist rondom de stad meer mogelijkheden voor recreatie worden gerealiseerd. Dat rijmt niet met 'de recreatieschappen geen geld erbij geven'. De heer Roosendaal verwacht dat steeds meer ruimte voor ontspanning nodig is als steden steeds meer worden verdicht.

Mevrouw **Hoogendoorn** (CU) heeft nog een vraag over de terreinbeherende organisaties. In hoeverre zoekt de gedeputeerde contact met die organisaties, om de voorzieningen daar op orde te maken. Dat gaat verder dan openbare toiletten. Op 23 augustus staat een werkbezoek op de planning. Met dat in het vooruitzicht kan worden nagedacht over vragen.

Mevrouw **Dekker** (CDA) zegt dat de gedeputeerde wat het CDA betreft snel mag terugkomen naar de Staten voor meer financiële inzet dan alleen bestemmingsmanagement. Dit is juist vanwege het enorme belang van een vitale toerisme- en recreatiesector en mogelijkheden die goed zijn voor alle inwoners van Noord-Holland en die onlosmakelijk verbonden met ieders geestelijke en lichamelijke gezondheid. Recent is gebleken dat jongeren een blijvende behoefte hebben, ook na coronatijd, aan sportieve recreatie dichtbij huis. Het CDA hoopt echt op ontwikkelingsruimte met een ecologisch en economisch duurzaam perspectief en dat dit optimaal benut wordt.

Gedeputeerde **Zaal** zegt dat er altijd meer geld naar recreatie kan. Er zijn altijd ontwikkelingen en uitbreidingsmogelijkheden. Provinciale Staten hebben het budgetrecht. Ten opzichte van andere beleidsterreinen heeft het college een afweging gemaakt. Hiermee kan de regierol worden gepakt en worden gedaan wat echt nodig is. Als de Staten van mening zijn dat er meer geld bij moet worden gelegd, dan wacht het college de voorstellen daarvoor af. Er is niet onvoldoende geld om ambities, zoals die in de visie staan vermeld, waar te maken.

Mevrouw Jellema vraagt of 'stokken kunnen worden gebruikt'. Dat is vanuit de rol van de provincie lastig. Een recreatieschap kan een slagboom gebruiken en boa's kunnen handhaven. Zo kunnen gebieden de spreekwoordelijke stok gebruiken. De Inzet van de gedeputeerde is vooral gericht op het verleiden en spreiden, dus op de spreekwoordelijke wortel. Of dat succesvol is, moet nog blijken. De gedeputeerde ziet dat hoopvol in. Er zijn nog zoveel plekken in Noord-Holland die meer in beeld kunnen worden gebracht. De gedeputeerde gelooft er in dat inwoners en toeristen daarvan kunnen worden overtuigd.

De negatieve effecten worden op dit moment in kaart gebracht. Daarbij moet worden gedacht aan vertrappingen van flora, de impact op leefgebieden van bepaalde dieren, veel afval dat zich verspreidt. Dat zijn negatieve effecten op de plekken waar het te druk is. De recreant ervaart, zeker in de coronatijd, dat het gewoon te druk is en voelt zich daardoor onprettig. Er zijn andere plekken waar nog ruimte is. Provincie Noord-Holland kan een rol spelen in de voorlichting en communicatie.

De gedeputeerde is het eens met de heer Roosendaal dat de verdichting van de stad, zeker in de MRA, vraagt om meer groen dicht bij de stad.

Collega-gedeputeerde Rommel werkt aan het landschapsfonds voor de Westeinderscheg. Dat is een prachtig voorbeeld van het uitbreiden van groen rondom Amsterdam. Het Diemberbos is een vergelijkbaar voorbeeld. In het kader van de verstedelijkingsstrategie moeten recreatiemogelijkheden blijven bestaan. Anderzijds moet worden bekeken of gebieden rondom de stad meer opengesteld kunnen worden voor recreatie. Soms gaat het om het aanleggen van een bepaald netwerk. Dat heeft zeker de aandacht.

De gedeputeerde is in gesprek met de TBO's. Onlangs bezocht zij met Staatsbosbeheer het Diemberbos. Het is een goed idee om tijdens de werkbezoeken als Statenleden zelf ook vragen te stellen, die betrekking hebben op deze visie.

De **voorzitter** concludeert dat de Visie Recreatie en Toerisme 2030 hiermee is besproken.

De voordracht wordt als bespreekstuk doorgeleid naar Provinciale Staten. Er zijn moties aangekondigd.